

Güvenlik politikaları tartışılmalı

Askeri harcamalar 2000'lerin başında GSYH'nin yüzde 4'üne ulaştı. Son 20 yılın tepe noktasıydı bu. 2002'den itibaren azalmaya başladı. Son artış 2009'da gerçekleşti

AHMET İNSEL

Devletler güvenlik harcamaları hakkında hem nitel hem nicel olarak çok fazla bilgi vermek istemezler. Kamu harcamalarında şeffaflık ilkesinin yaygın biçimde uygulandığı ülkelerde bile bu değerlendirmelerin kamu önünde yapılmasından rahatsızlık duyulur. Savunma ve güvenlik politikası söz konusu olunca, "devlet akı" toplumsal aklın yerini almaya her yerde hazırdır. Bu nedenle dünyada askeri harcamaları bağımsız biçimde izlemeye çalışan SIPRI (Stockholm Uluslararası Barış Araştırmaları Enstitüsü) gibi kuruluşlara ihtiyaç var.

Kıyaslama

Türkiye gibi hemen her konuda

İçin SIPRI'nin yöntemini benimseyen çalışmada amaç yalnızca toplam veriye ulaşmak değil. Bu harcamanın alt kalemlerini de ortaya çıkarmak. Alt kalemleri olmadan, salt toplam harcama verileriyle yapılacak bir değerlendirme sansasyonel haber üretme amacı dışında pek anlam taşımaz. Bu harcamaların dayandığı politikaların tartışılmasına, alternatiflerinin değerlendirilmesine imkan vermez.

Yentürk'ün çalışması, izleyebildiğimiz kadıyla, içinde "çarpıcı" veri olup olmaması ve genel şeffaflık sorunu ile sınırlı kalan bir ilgi uyandırıyor. Türkiye'de askeri harcamaların 2010 yılında GSYH'nin yüzde 2,5'ini oluşturması basını kesmedi. Bunun yüzde 4 hatta yüzde 5 olduğunu iddia etmeye devam edenlerin söyledikleri neredeyse daha fazla itibar

dan biri bu askeri harcamalar.

Yentürk'ün çalışmasının önemi, bilinen askeri harcamalara kendi çabalarıyla hesaplamaya çalıştığı verileri de ilave etmesi. Bunlar Savunma Sanayii Destekleme Fonu, MKEK, köy korucularına yönelik harcamalar, örtülü ödenekten yapılan harcamalar, TSKGV'nin askeri projelere katkıları, askeri amaçlı dış krediler, askeri araştırma-geliştirme harcamaları. Silahlı Kuvvetler'den ve TSKGV'den emekli olan askeri ve sivil personelin emeklilik maaşları. Bütün bunları toplayınca, 2010'da askeri harcamaların GSYH'nin yüzde 2,5'ini oluşturduğu sonucu çıkıyor.

Araştırmada, askeri harcamalardan ayrı olarak, iç güvenlik harcamalarının da GSYH'nin yüzde

den fazla.

Yentürk, toplam askeri harcamaların milli gelirin yüzde 2'sine çekilmesiyle sağlanacak kaynağın örneğin yoksullara yönelik sosyal yardım harcamalarına aktarılacağına işaret ediyor. Milli gelirin binde 5'ine denk düşen böyle bir politika tercihinin, yoksullara yönelik harcamaları yüzde 75 arttırabileceğini gösteriyor. Diğer yandan, askeri harcamaların bileşenlerine bakıldığında, personel giderleri ve personel ihtiyaçlarına yönelik mal ve hizmet alımlarının toplam askeri harcamaların yüzde 75'ini kapsadığını görüyoruz. Bu veriler ışığında, Avrupa'da Rusya'dan sonra en büyük ikinci orduya sahip olmanın anlamının siyasal ve iktisadi açıdan tartışılmasına ihtiyaç yok

öntüne nasıl yasal engeller konduğunu biliyoruz. Üstelik uzak geçmişte değil, çok yakın tarihlerde. "Neden bu kadar çıkartma gemisi veya denizaltıya ihtiyacımız var?" veya "Almak istediğiniz Predator'lerle kimi vuracaksınız?" türünden sorularla karşılaşmaktan kim, neden çekiniyor?

Örneğin İnsansız Hava Araçları'nın dünyada neden oldukları sivil ölümlerinin bilançosuna bakarak, askeri harcamaları tartışmak günümüzde anlamlı olabilir. Silahlı ve silahsız İHA'larla ilgili yapılan çalışmalar, tablonun sanıldığı kadar masum olmadığını gösteriyor (bkz. Chris Cole, "Drone Wars Briefing", www.droneWars.net). Dolayısıyla "İHA işaretiliyor, jetler vuruyor" diye sevin-dirik olanlar da bu değerlendirmeden belki bir sonuç çıkarırlar diye insan biraz olsun umutlanıyor.

Radikal

İki

8 OCAK 2012

SAYI: 795

Kıyaslama

Türkiye gibi hemen her konuda devlet aklının hikmetinden sual edilemeyeceğine olan inancın kadim ve yaygın olduğu bir toplumda bu ihtiyaç çok daha büyük. 2011'de kamu idarelerinin TBMM'ye sundukları ödenek cetvellerinin hacminin karşılaştırılması, bu ihtiyacı çarpıcı biçimde sergiliyor. Milli Eğitim Bakanlığı'nunki 24 sayfa, Emniyet Genel Müdürlüğü'nunki 28 ve İçişleri Bakanlığı'nunki 12 sayfa iken, Milli Savunma Bakanlığı'nın ödenek cetveli 2,5 sayfa, Jandarma Genel Komutanlığı'nunki ise sadece 2 sayfa imiş. Nurhan Yentürk'ün hazırladığı **"Askeri ve İç Güvenlik Harcamalarını İzleme Kılavuzu"**nda yer alan bu bilgi, Türkiye'de askeri harcamaların denetimi konusunda hâlâ çok az mesafe alabildiğimizin belki en somut göstergesi. Bilgi Üniversitesi Yayınları'ndan çıkan bu çalışma (86 sayfa, 10 TL), Türkiye'de bu konuda yapılmış en değerli girişimlerden biri.

Çalışmanın birinci amacı Türkiye'deki askeri ve iç güvenlik harcamalarını mümkün olduğu kadar tek bir kalemde toplamaya çalışmak. Bunun

4 natta yüzde 3 olduğunu kabul etmeye devam edenlerin söyledikleri neredeyse daha fazla itibar görüyor. Halbuki Yentürk'ün yaptığı son derece titiz çalışma, askeri harcamaları yakından izlemeye çalışan birkaç kişinin birkaç yıldır ulaştıkları sonuçları doğruluyor. 1990'lardan itibaren Türkiye'de askeri harcamalar önce ciddi bir artış gösterdi. 2000'lerin başında GSYH'nin yüzde 4'üne ulaştı. Son 20 yılın tepe noktasıydı bu. 2002'den itibaren askeri harcamaların GSYH içindeki payı azalmaya başladı. Son artış 2009'da gerçekleşti. Pay artışı konjonktürel idi. Kriz nedeniyle GSYH'nin hızla düşmesi nedeniyle oldu. 2010'da görece azalma eğilimi yeniden başladı. Normal koşullarda 2011-2013'te azalmaya devam etmesi bekleniyor.

2010

Araştırma, 2001'den beri kamu sağlık harcamalarının ve 2004'ten sonra kamu eğitim harcamalarının askeri harcamaların önüne geçtiğini gösteriyor. Ama hâlâ birçok demec ve yazıda Türkiye'de eğitim veya sağlıktan daha fazla askeri harcama yapıldığı iddiasıyla karşılaşmaya devam ediyoruz. Gerçekle yüzleşerek siyasal değerlendirme yapma kapasitesinin sınırıldığı konular-

malardan ayrı olarak, iç güvenlik harcamalarının da GSYH'nin yüzde 1,2'sine ulaşıyor. Türkiye'nin askeri ve iç güvenlik harcamaları toplamının 2010'da milli gelirin yüzde 3,7'sine denk olduğu sonucu ortaya çıkıyor.

Personeel sayısı itibarıyla dünyanın 11. büyük ordusu Türkiye'de. Askeri harcamaların milli gelire oranı NATO-AB ortalamasının biraz üstünde. Türkiye'de bu oran ABD, Fransa, İngiltere ve Yunanistan'dan daha az, diğer tüm NATO ülkelerin-

in anlamının siyasal ve iktisadi açıdan tartışılmasına ihtiyaç yok mu? Yoksa bunu tartışmak, TSK'ya **"ona buna yedirtmek"** anlamına mı geliyor?

Bunun yanında, modernizasyon projeleri kapsamında yapılan tercihlerin de toplumun siyasal temsilcileri tarafından çok daha dikkatli ve titiz biçimde incelenilmesi için bu tür çalışmalara ihtiyaç var. Sayıştay'ın askeri harcamaların dış denetimi ve performans denetimi yapabilmesinin

belki bir sonuç çıkarılabileceği diye insan biraz olsun umutlanıyor.

Güvenlik harcamalarını tartışmak, güvenlik politikalarını değerlendirmenin olmazsa olmaz ilk adımıdır. Nurhan Yentürk'ün çalışması bize bu ilk adımı atma imkanı veriyor. Güvenlik politikasının savaş mantığı içinde ele alınmasının tartışılması ise bundan sonra atılması gereken adımlardır. Bu adımların atılmasının toplumsal barış açısından ne kadar acil bir ihtiyaç olduğunu herhalde son gelişmeler daha açık biçimde gösterdi.